

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД
«ДНІПРОВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

Кафедра психології

На правах рукопису

БАРАНОВА ВІКТОРІЯ ВІКТОРІВНА

**АСПЕКТИ ПОРУШЕННЯ СИСТЕМИ СІМЕЙНИХ
ВЗАЄМОВІДНОСИН, ЯКІ ПРИЗВОДЯТЬ ДО ПОДРУЖНЬОЇ ЗРАДИ**

Спеціальність: 053 «Психологія»
(код) (назва спеціальності)

Освітня програма Психологія
(назва)

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра

Науковий керівник:
ПАШКО Антоніна Олександрівна,
кандидат психологічних наук,
доцент

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол засідання кафедри

№ 8 від 27.12.22

Завідувач кафедри

Людмила ПРИСНЯКОВА

(підпис)

(Ім'я, ПРИЗВИЩЕ)

Дніпро, 2023

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД
«ДНІПРОВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

Кафедра психології
Освітній ступінь магістр
Спеціальність 053 «Психологія»
Освітня програма Психологія

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри психології

Людмила ПРИСНЯКОВА

«10» лютого 2023 року

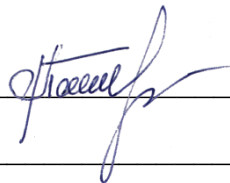
**ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
БАРАНОВОЇ ВІКТОРІЇ ВІКТОРІВНИ**

1. Тема роботи: «Аспекти порушення системи сімейних взаємовідносин, які призводять до подружньої зради».
2. Науковий керівник роботи: кандидат психологічних наук, доцент Пашко Антоніна Олександрівна. Затверджені наказом вищого навчального закладу від «29» жовтня 2022 року № 4
3. Строк подання роботи на кафедру: 14.02.2023р.
4. Мета кваліфікаційної роботи: визначити чинники задоволеності/незадоволеності шлюбом як основу для з'ясування передумов зради і обґрунтувати вибір діагностичного матеріалу для його застосування в сімейному консультуванні.
5. Завдання кваліфікаційної роботи
 - проаналізувати психологічні передумови виникнення подружньої зради;
 - підібрати психологічні засоби для вивчення особистісних характеристик, релевантних для збереження стійкості сімейних відносин і засобів для визначення ступеню задоволеності шлюбом;
 - емпірично перевірити відібрані методичні засоби.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

№ з\п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Примітка
1.	Вступ	Жовтень 2022 р.	виконано
2.	I Розділ	Листопад 2022 р.	виконано
3.	II Розділ	Грудень 2022 р.	виконано
4.	III Розділ	Січень 2023 р.	виконано
5.	Робота в цілому	Лютий 2023р.	виконано

Науковий керівник _____

Антоніна ПАШКО

Здобувач вищої освіти _____

Вікторія БАРАНОВА

Дата видачі завдання 29.09.2022 р.

АНОТАЦІЯ

Баранова В.В. Аспекти порушення системи сімейних взаємовідносин, які призводять до подружньої зради / Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю 053 Психологія (освітньо-професійна програма «Психологія». ВНПЗ ДГУ, Дніпро, 2023.

Зміст анотації

Позашлюбні пригоди, або «подружня зрада», є погано дослідженою областю психології. Подружня невірність, як передумова розлучення, активно вивчається соціологами та психологами, але причини розпаду сім'ї недостатньо вивчені, це не сприяє створенню ефективної програми сімейного консультування та психотерапії..

Досить багато історичної та етнографічної літератури, в межах якої вивчається подружня зрада (Волкова А.Н., 1989; Кратохвіл С., 1991; Альошина У.Е., 1994; Пльзак М., 1978, 1981; Седлачек І., 1980; Деліс Д., 1994; Харлі У., 1992; Варга А.Я., 2001) і соціологів (С.І. Голод, 1973; М.С. Матковський, 1989; О. Лосєва, 1990; З. Шнабл, 1990).

Наукове вивчення цієї проблеми в сім'ї з використанням методу інтерв'ю та анкет (навіть анонімних) є складним завданням, оскільки отримана інформація пов'язана з явищем, що традиційно не схвалюється в суспільстві, а тому може бути неповною або спотвореною.

Суспільство зацікавлене в стабільності кон'югальних відносин, тому в психологічних дослідженнях найчастішою причиною порушення сімейних відносин є подружня невірність. Це визначає актуальність дослідження в цьому напрямку, до якого належить наша робота.

Наукова новизна полягає в тому, що:

1. Вперше вивчений вплив на відношення до зради наступних показників:
 - 1) задоволеність шлюбом;
 - 2) рівень суб'єктивного контролю;
 - 3) рівень потреби у пошуках відчуттів.

ABSTRACT

Baranova V.V. Aspects of the violation of the system of family relationships that lead to adultery / Qualification work for obtaining an educational degree "master" in the specialty 053 Psychology (educational and professional program "Psychology". VNPZ DSU, Dnipro, 2023.

Abstract content

Extramarital affairs, or "adultery", is a poorly researched area of psychology. Adultery, as a prerequisite for divorce, is actively studied by sociologists and psychologists, but the causes of family breakdown are not well understood, this does not contribute to the creation of an effective program of family counseling and psychotherapy.

There is quite a lot of historical and ethnographic literature, within which adultery is studied (Volkova A.N., 1989; Kratokhvil S., 1991; Aleshina U.E., 1994; Plzak M., 1978, 1981; Sedlacek Delis D., 1994 ; Harley W., 1992; Varga A.Ya., 2001) .

The scientific study of this problem in the family using the method of interviews and questionnaires (even anonymous ones) is a difficult task, since the information received is associated with a phenomenon that is traditionally not approved in society, and therefore may be incomplete or distorted.

Society is interested in the stability of conjugal relations, therefore, in psychological research, the most common cause of violations of family relations is adultery. This determines the relevance of research in this direction.

The scientific novelty:

1. For the first time, the influence of the following indicators on the attitude to change was studied:
 - 1) satisfaction with marriage;
 - 2) level of subjective control;
 - 3) the level of the need for sensation seeking.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	14
РОЗДІЛ I. ПСИХОЛОГІЯ СІМЕЙНИХ ВЗАЄМОВІДНОСИН.....	17
1.1. Психологічні аспекти шлюбно-сімейних відносин.....	17
1.2. Сімейна адаптація і розподіл ролей в сім'ї.....	20
1.3. Чинники дисбалансу сімейних відносин.....	26
1.4. Психологія подружньої зради.....	32
РОЗДІЛ II. МЕТОДОЛОГІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ І ВИБІР МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПОДРУЖНЬОЇ ЗРАДИ ЯК НАСЛІДКУ ТРАНСФОРМАЦІЇ ВЗАЄМОВІДНОСИН У СІМ'Ї.....	45
2.1. Обґрунтування ролі розбіжностей у потребі пошуку відчуттів між подружжя як фактору потенційної зради.....	45
2.2. Незадоволеність шлюбом як фактор зради.....	47
2.3. Роль фактору суб'єктивного контролю у забезпеченні задоволеності шлюбом.....	53
РОЗДІЛ III. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОДРУЖНЬОЇ ЗРАДИ ЯК НАСЛІДКУ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПОДРУЖНИХ ВІДНОСИН.....	57
3.1. Цілі, завдання та організація емпіричного дослідження.....	57
3.2. Результати емпіричного дослідження та їх обговорення.....	59
ВИСНОВКИ.....	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	82
ДОДАТКИ.....	

ВСТУП

Актуальність теми. Позашлюбні пригоди, або «подружня зрада», є погано дослідженою областю психології. Подружня невірність, як передумова розлучення, активно вивчається соціологами та психологами, але причини розпаду сім'ї недостатньо вивчені, це не сприяє створенню ефективної програми сімейного консультування та психотерапії..

Досить багато історичної та етнографічної літератури, в межах якої вивчається подружня зрада (Волкова А.Н., 1989; Кратохвіл С., 1991; Альошина У.Е., 1994; Пльзак М., 1978, 1981; Седлачек І., 1980; Деліс Д., 1994; Харлі У., 1992; Варга А.Я., 2001) і соціологів (С.І. Голод, 1973; М.С. Матковський, 1989; О. Лосєва, 1990; З. Шнабл, 1990).

Наукове вивчення цієї проблеми в сім'ї з використанням методу інтерв'ю та анкет (навіть анонімних) є складним завданням, оскільки отримана інформація пов'язана з явищем, що традиційно не схвалюється в суспільстві, а тому може бути неповною або спотвореною.

Суспільство зацікавлене в стабільності кон'югальних відносин, тому в психологічних дослідженнях найчастішою причиною порушення сімейних відносин є подружня невірність. Це визначає актуальність дослідження в цьому напрямку, до якого належить наша робота.

Мета роботи. На підставі аналізу наявних досліджень визначити чинники задоволеності / незадоволеності шлюбом як основу для з'ясування передумов зради і обґрунтувати вибір діагностичного матеріалу для його застосування в сімейному консультуванні.

Дана мета вимагала *вирішення наступних задач:*

1. Аналізу психологічних передумов виникнення подружньої зради.
2. Підбору психологічних засобів для вивчення особистісних характеристик, релевантних для збереження стійкості сімейних відносин і засобів для визначення ступеню задоволеності шлюбом.
3. Емпіричні перевірки відібраних методичних засобів.

Об'єкт дослідження. Система сімейних взаємовідносин.

Предмет дослідження. Аспекти порушення системи сімейних взаємовідносин, які призводять до подружньої зради.

Концептуальна гіпотеза. Подружня зрада є наслідком трансформації взаємовідносин в сім'ї, які відбивають розбіжності між партнерами, у першу чергу у рівні потреби в пошуках відчуттів.

Методологічною основою дослідження є основоположні принципи психології:

1. Принцип детермінізму у становленні особистості (Ельконін Д.Б., Костюк Г.С., Рубінштейн С.Л., Максименко С.Д. та ін.);

2. Принцип системного підходу (Ломов Б.Ф., Ананьєв Б.Г., Зінченко В.П., Платонов К.К. та ін.);

3. Принцип єдності свідомості і діяльності (Виготський А.С., Леонт'єв А.Н., Лурія А.Р., Смірнов А.А. та ін.).

Методи дослідження. Аналіз літературних джерел; психодіагностичні; емпіричний; методи математичної статистики; інтерпретаційні.

Дослідницький інструментарій. Для проведення діагностики були обрані наступні тести і методики:

1. Тест-опитувальник задоволеності шлюбом (Столін В.В., Романова Т.Л., Бутенко Г.П.) – для вивчення впливу фактору задоволеності шлюбом на формування передумов подружньої зради;

2. Методика діагностики рівня суб'єктивного контролю Дж. Роттера (адаптація Бажина Є.Ф., Голинкіної С.А., Еткінда А.М.) – для порівняння екстерналів і інтерналів стосовно їх відношення до подружньої зради;

3. Методика діагностики потреби у пошуках відчуттів М. Цукермана – для виявлення ефекту впливу на відношення до зради рівня потреби у пошуку відчуттів;

Вибірка. У нашому дослідженні взяли участь 52 особи, з них 26 чоловіків і 26 жінок, різних вікових категорій від 18 до 68 років. Стаж шлюбу

учасників, які перебували в подружньому союзі на момент проведення дослідження, коливається від 3 місяців до 40 років.

Наукова новизна полягає в тому, що:

1. Вперше вивчений вплив на відношення до зради наступних показників:

4) задоволеність шлюбом;

5) рівень суб'єктивного контролю;

6) рівень потреби у пошуках відчуттів;

2. Проведений аналіз впливу на відношення до зради гендерних особливостей і особливостей, пов'язаних з сімейним станом учасників дослідження.

Практичне значення. Практична значимість результатів дослідження полягає в тому, що на їх основі, в рамках сімейного консультування, можлива розробка механізму проведення психодіагностики взаємин в сім'ї, визначення ступеня задоволеності/незадоволеності шлюбом з подальшим наданням психологічної допомоги.

Структура роботи. Дипломна робота складається з вступу; трьох розділів; висновків; списку використаної літератури; додатків. Загальний обсяг роботи 94 сторінки, 22 таблиці, 7 рисунків, 2 додатки.

ВИСНОВКИ

Порівнюючи аналіз літературних джерел та результати емпіричних досліджень, ми можемо зробити наступні висновки:

1. Сім'я — найважливіше явище, яке супроводжує людину протягом усього життя. Важливість їх впливу на індивіда визначається великою кількістю різних підходів до вивчення роду, а також визначеннями, знайденими в науковій літературі.

Шлюб є основою родини. І біологічна, і соціальна природа людини, як матеріальна сфера (соціальне буття), так і духовна (соціальна свідомість) суспільного життя проявляються в цих взаєминах.

Переважає більшість предметів нашого емпіричного дослідження показали негативне ставлення до зради, незалежно від соціодемографічних факторів: Віку, статі, подружнього стану тощо це свідчить про те, що навіть сьогодні багато людей зберігають сімейні цінності незважаючи на соціально-економічні проблеми.

2. Проблема якості шлюбу є одним з найважливіших питань у вивченні сім'ї. У психологічних дослідженнях основний акцент робиться на вивченні подружнього задоволення. Більшість фахівців визначають подружнє задоволення як суб'єктивну внутрішню оцінку, відносини подружжя з власним одруженням. Групи чинників задоволеності шлюбом:

–Соціально-демографічні і економічні характеристики сім'ї. Сюди входять такі показники, як величина сукупного сімейного доходу, вік подружжя, число дітей в сім'ї і т.д.;

–Характеристики позасімейної сфери життєдіяльності подружжя - професійна сфера, взаємини подружжя з найближчим соціальним оточенням і т.д.;

–Установки і поведінка подружжя в основних сферах сімейної життєдіяльності - розподіл господарсько-побутових обов'язків і збіг установок в цій сфері сімейного життя, організація дозвілля;

–Характеристики міжподружніх відносин - емоційно-етичні

цінності (відчуття любові і пошани до партнера, загальні погляди і інтереси, подружня вірність і т. д.).

Може бути невдоволення шлюбом, що змушує подружжя шукати стосунки з іншими парами, але ця поведінка виявляється набагато складнішою. Емпіричні дослідження показали, що подружня незадоволеність не завжди призводить до такого типу поведінки. Спочатку людина намагається подолати складну ситуацію в сім'ї.

Хоча ми не знаходимо істотних статистичних відмінностей у ставленні до невірності між благополучною і неблагополучною сім'ями, ми можемо відзначити, що суб'єкти, які оцінюють свій шлюб як неблагополучні, мають менш негативне ставлення до зради.

3. Адаптація подружжя відбувається у двох основних видах асоціації: Рольовій та міжособистісній. В основі рольових відносин — ідея цілей подружнього союзу, які виражають мотивацію подружжя. Загальна мотивація сімейного союзу включає в себе чотири основні причини: Економічну і побутову, етичну і психологічну, сімейну і батьківську і інтимну і особисту. Міжособистісна адаптація подружжя має три аспекти: Афективний (емоційний компонент взаємозв'язку); когнітивний (ступінь їх розуміння); поведінковий (поведінка, що реалізується безпосередньо).

На нашу думку, серед багатьох психологічних характеристик людини існує та, яка вказує на ставлення людини до будь-якої події в їхньому суспільному житті. Це рівень суб'єктивного контролю, за допомогою якого люди можуть бути розділені на два полюси: Внутрішній і зовнішній. Ми бачимо, що суб'єкти, які кваліфікують свій шлюб як щасливий, мають більш високий рівень суб'єктивного контролю, ніж ті, хто кваліфікується їх шлюб як нещасливий. І це стосується як чоловіків, так і жінок.

Однак ми не з'ясували, що рівень суб'єктивного контролю впливає на ставлення до обману. Це можна пояснити тим, що більшість суб'єктів мають середній рівень суб'єктивного контролю, і в полярних групах було мало суб'єктів, тобто груп зовнішніх і внутрішніх. Можливо, вдасться встановити

залежність від відносин зі зрадою і рівня суб'єктивного контролю в більших вибірках.

4. Невірність — тип подружнього руйнування, що впливає на область подружніх почуттів. Їх поле дії — сексуальні і люблячі відносини подружжя, тоді як сварки, конфлікти, кризи не мають такої якісної визначеності і можуть розвиватися в галузі побутових, економічних та інших відносин. Подружня зрада може бути визначена як сексуальні відносини з позашлюбним партнером, які добровільно допускаються, в які один з подружжя вступає таємно або без дозволу особи, з якою відзначається шлюб. За багатьма авторами, подружня невірність є слідством:

- втрати новизни почуттів, яка пов'язана з тривалістю сімейного життя;
- зсуву акценту у відносинах подружжя з емоційного на когнітивний компонент;
- падіння духовності і моральності;
- неузгодженості розподілу сімейних обов'язків, міжособистісних ролей, загальних цілей сумісного життя;
- незадоволеності (усвідомленої і погано усвідомлюваної) шлюбом;
- зміни статусних взаємин чоловіка і жінки в сім'ї;
- зростання питомої ваги цивільних шлюбів;
- припущення випадкових зв'язків;
- зустрічі "нової любові" та ін.

Почуття мають особливе місце в подружніх відносинах, і тому пошуки нових почуттів можуть підштовхнути деяких людей до подружньої зради. За результатами нашого емпіричного дослідження можна зробити висновок, що високий рівень потреби шукати почуття, які ми діагностуємо за допомогою методології м.Зукермана, впливає на виникнення більш позитивного ставлення до зради. Це не можна назвати законом або навіть регулярністю, але можна стверджувати, що така тенденція існує. Тому люди, які мають

високу і незадоволеною потребу в нових (і, можливо, гострих) почуттях, можуть бути схильні до подружньої зради.

5. у психології існують класифікації мотивів подружньої зради, а також особистих особливостей чоловіків і жінок, схильних до подружньої зради, але ця проблема не була достатньо вивчена, особливо щодо глибинних причин виникнення цього руйнівного явища для сім'ї, тому ми маємо підстави вважати, що охоплений для нас проблемним простором є актуальним і підлягає дослідженню та вивченню. Це дослідження може бути продовжено в декількох напрямках, наприклад:

- шукати інші психологічні фактори, які сприяють перелюбленню;
- дослідження типів відносин між подружжям, які можуть протидіяти державній зраді в сімейному житті;
- соціально-культурні та крос-культурні дослідження зради, наприклад в інших релігійних культурах.

Практичне значення результатів досліджень полягає в тому, що їх можна використовувати як у практичній, так і науковій діяльності психолога. Наприклад, в рамках сімейного консультування можна розробити механізм для виконання психодіагностичних родинних зв'язків, визначити ступінь задоволення/невдоволення шлюбом, потім надати психологічну допомогу для оптимізації подружніх відносин і розробити міжособистісну програму налагодження сімейних відносин.